

LOGICA
M A R C I N A
ŚMIGLECKIEGO

w p r o w a d z e n i e
p r z e g l ą d z a g a d n i e ń
a n t o l o g i a t e k s t ó w

LOGICA
MARTINI
SMIGLECII

introduction
Principal Problems
Anthology of Texts

Edited by
Roman Darowski SJ, Franciszek Bargieł SJ

Summary, pp. 7-9
Résumé, pp. 39-40

Jesuit University Ignatianum in Cracow
WAM Press
Cracow 2016

LOGICA
M A R C I N A
ŚMIGLECKIEGO

w p r o w a d z e n i e
przeгляд zagadnień
antologia tekstów

Opracowali

Roman Darowski SJ i Franciszek Bargieł SJ

Akademia Ignatianum w Krakowie
Wydawnictwo WAM

Kraków 2016

© Akademia Ignatianum w Krakowie, 2016
ul. Kopernika 26 • 31-501 Kraków • tel. 12 39 99 620 • faks 12 39 99 501
wydawnictwo@ignatianum.edu.pl • www.wydawnictwo.ignatianum.edu.pl

Recenzja wydawnicza
Ks. prof. zw. dr hab. Stanisław Kowalczyk

Korekta Maria Badzioch
Projekt okładki Kacper Zaryczny
Na okładce: Reprint strony tytułowej I wydania *Logiki*, Ingolstadt 1618
Oryginał w Bibliotece Uniwersytetu Wrocławskiego
Typografia i łamanie Jacek Zaryczny

ISBN 978-83-7614-285-2 (AIK)
ISBN 978-83-277-1306-3 (WAM)

WYDAWNICTWO WAM
ul. Kopernika 26 • 31-501 Kraków
tel. 12 62 93 200 • faks 12 42 95 003
e-mail: wam@wydawnictwowam.pl
www.wydawnictwowam.pl

DZIAŁ HANDLOWY
tel. 12 62 93 254-255 • faks 12 62 93 496
e-mail: handel@wydawnictwowam.pl

KSIĘGARNIA WYSYŁKOWA
tel. 12 62 93 260
e.wydawnictwowam.pl

Drukarnia K&K • Kraków

Spis treści

<i>Logica</i> Martini Smigleccii – <i>Logic</i> , by Martin Śmiglecki – <i>Summary</i>	7
Przedmowa	11
Bibliografia	15
WPROWADZENIE	25
Podstawowe dane biograficzne Marcina Śmigleckiego	27
Rękopis wykładów logiki	32
<i>La logique</i> de Marcin Śmiglecki – <i>Résumé</i>	39
<i>Logika</i> w oczach cenzorów	41
Wstępna charakterystyka <i>Logiki</i> z 1618 r.	46
<i>Logika</i> Marcina Śmigleckiego od strony formalnej – jej rozmiar i układ	48
Wykaz istniejących przekładów fragmentów <i>Logiki</i>	52
Trudności terminologiczne	53
Łacińskie tytuły dysputacji oraz ich polski przekład	56
Podsumowanie i wnioski końcowe	57
PRZEGLĄD TREŚCI <i>LOGIKI</i>	63
Dysputacja I <i>O bycie myślnym</i>	65
Dysputacja II <i>O logice w ogólności</i>	70
Dysputacja III <i>O pierwszej czynności umysłu, czyli o pojęciowaniu</i>	75
Dysputacja IV <i>O naturach ogólnych</i>	81
Dysputacja V <i>O pięciu powszechnikach</i>	87
Dysputacja VI <i>O wieloznaczności, analogii, jednoznaczności</i>	95
Dysputacja VII <i>O kategoriach w ogólności</i>	99
Dysputacja VIII <i>O substancji</i>	103
Dysputacja IX <i>Kategoria ilości</i>	108
Dysputacja X <i>O stosunku (odnośni, relacji)</i>	114
Dysputacja XI <i>O jakości i sześciu pozostałych kategoriach</i>	126
Dysputacja XII <i>O drugiej czynności umysłu, to jest o sędzie (zdaniu)</i>	130

Dysputacja XIII <i>O trzeciej czynności umyśłu nazywanej rozumowaniem</i>	139
Dysputacja XIV <i>O dowodzeniu-uzasadnianiu</i>	148
Dysputacja XV <i>O gatunkach dowodzenia</i>	153
Dysputacja XVI <i>O wiedzy naukowej – o nauce</i>	159
Dysputacja XVII <i>O wiedzy-nauce zupełnej-całościowej (scientia totalis)</i>	169
Dysputacja XVIII <i>O określeniu-definicji</i>	173
MARCIN ŚMIGLECKI	
ANTOLOGIA TEKSTÓW Z LOGIKI	179
<i>O bycie myślnym</i>	185
<i>O logice w ogólności</i>	210
<i>Czy logika jest teoretyczna czy praktyczna?</i>	219
<i>Marcin Śmiglecki i prawda jako przedmiot logiki</i>	247
<i>O kategoriach w ogólności</i>	264
<i>O nauce</i>	291

Reprodukcje portretów Marcina Śmigleckiego zostały zamieszczone w następujących książkach:

- L. Piechnik, *Początki Akademii Wileńskiej, 1570-1599*, Rzym 1984, ilustracja 16.
- *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy, 1564-1995*, Kraków 1996, s. 676.
- R. Darowski, *Filozofia w szkołach jezuickich w Polsce w XVI wieku*, Kraków 1994, ilustracja nr 4 między stroną 244 a 245 (wklejka). – Skan strony tytułowej rękopiśmiennych wykładów logiki Śmigleckiego – tamże, ilustracja nr 5 (wklejka).

Logica Martini Smigleciusii – Logic, by Martin Śmiglecki (Ingolstadt 1618)

Summary

This book is divided into three parts:

1. A comprehensive introduction to Smiglecius' work *Logica* (Ingolstadt 1618) and to his philosophy: biography, bibliography, characteristics of his philosophy;
2. A detailed review of the principal problems treated in his work *Logica*;
3. An anthology of texts from Smiglecius' *Logica*, translated into Polish.

Smiglecius Martinus (Śmiglecki Marcin), eminent Polish logician and philosopher, was born on November 11th, 1563, in Lwów (now Lviv in Ukraine); he died on July 26th, 1618, in Kalisz.

In 1581, Smiglecius entered the Jesuit order in Rome and studied philosophy (1582-1584) and theology (1584-1586) at the *Collegium Romanum*, where Suárez and Bellarmino were his professors. In the years 1586-1590, he lectured in philosophy at the Vilnius Academy. His lectures in logic were noted by a student and have been published as *Commentaria in Aristotelis Organum* (ed. L. Nowak, Warsaw 1987). In 1586/1587, Smiglecius was a member of the Polish committee, which gave its opinion on the draft of *Ratio Studiorum*. In the years 1590-1600, he taught theology at the Vilnius Academy. In 1591, he became Master of Arts and Philosophy, and in 1594 obtained a doctorate in theology. At the end of the 16th century, he served as Chancellor of the Vilnius Academy. In the years 1600-1602 he was Rector of the Jesuit College in Pułtusk, and from September 13th, 1602, Rector of the College in Poznań. In 1608 he participated in the 6th General Congregation of the Jesuits in Rome. In 1608 he was again Rector in Kalisz. From March 1609 on, he was the Superior at the Domus

Professa in Kraków. In 1611 he returned to Kalisz, where he was Prefect of Studies of Philosophy and Theology. In 1615/1616 he participated in the 7th General Congregation of the Jesuits in Rome, where, after the death of the General Claudio Aquaviva, Muzio Vitelleschi was elected as the new General.

In Poland and Lithuania, Smiglecius' prolific creativity attracted interest above all thanks to his economic and ethical treatise *O lichwie* (On Usury, Vilnius and Kraków 1596), which came out in several editions. Starting with the 5th edition of 1607, Smiglecius sought in that text to defend the peasantry from the excessive exploitation and drudgery. In defense of their personal freedom, he demanded that they should be permitted to purchase their own property and move freely to other places.

In Europe, he was known and appreciated for his monumental two-volume work, over 1600 pages in length, entitled *Logica [...] selectis disputationibus & questionibus illustrata [...] in qua quicquid in Aristotelico Organo vel cognitu necessarium, vel obscuritate perplexum, tam clare & perspicue, quam solide ac nervose pertractatur* (Ingolstadt 1618; Oxford 1634, 1638, 1658). This was particularly popular in England, where its benefits were enjoyed and appreciated right up to the mid-19th century. In Oxford, there was even a "Smiglecius Society".

The *Logica* is a collection of 18 treatises (*disputationes*) on logic, explored against the broad background of epistemology and metaphysics.

A list of disputations / Index disputationum

- I. De ente rationis
- II. De logica in communi
- III. De prima operatione intellectus
- IV. De naturis universalibus
- V. De quinque universalibus
- VI. De aequivocis, analogis, univocis
- VII. De praedicamentis in communi
- VIII. De substantia
- IX. De quantitate
- X. De relatione
- XI. De qualitate et sex ultimis praedicamentis
- XII. De secunda operatione intellectus, seu de enuntiatione

- XIII. De tertia operatione intellectus, quae dicitur discursus
- XIV. De demonstratione
- XV. De speciebus demonstrationis
- XVI. De scientia
- XVII. De scientia totali
- XVIII. De definitione

The philosophy of Smiglecius belongs to the Christian Aristotelianism, influenced by some Renaissance tendencies. It displays considerable originality, pursuing as it does an intermediate path between Thomism and Suarezianism. Smiglecius is considered the “initiator of a tendency in metaphysics whose continuation was, in some sense, the metaphysics of Leibniz and Wolff” (Domański, 1989, 357). Ashworth and Lenz (see bibliography) consider it probable that Smiglecius’ thought exercised an influence on Locke’s theory of language.

In Smiglecius, we encounter the initial beginnings of some areas within both more modern and contemporary formal logic. Amongst the issues covered are ones that can be deemed to belong to term logic, the logic of classes, propositional-sentential logic, the theory of logical entailment, and modal logic and semiotics.

Smiglecius also published several theological and polemical books in Latin and Polish.

Przedmowa

Marcin Śmiglecki jest autorem wybitnego dzieła o znaczeniu międzynarodowym pt. *Logica* (Ingolstadt 1618, Oksford 1634, 1638, 1658). Jego filozofia oraz określenie należnego mu miejsca w dziejach filozofii europejskiej wymagają dalszych badań.

Ta monumentalna *Logica* (1600 stron druku) została wydana w ówczesnym języku ludzi wykształconych, jakim była łacina. W naszych czasach znajomość tego języka spada coraz bardziej, także wśród ludzi zajmujących się historią filozofii.

Dlatego postanowiliśmy – Ojciec Franciszek Bargieł i ja – przygotować przegląd treści *Logiki* Śmigleckiego – jakby swoiste streszczenie tego ogromnego dzieła, poprzedzone obszernym wprowadzeniem. Naszym pragnieniem było nie tylko przybliżyć zainteresowanym myśl filozoficzną Marcina Śmigleckiego, ale także ułatwić zadanie badaczom spuścizny nie tylko tego filozofa, ale również innych myślicieli dawnej Polski – jako pewnego rodzaju przygotowanie terminologiczne i logiczne do takiego studium.

Nasza praca postępowała powoli, bo obaj mieliśmy także inne obowiązki. Gdy sprawa była już dość zaawansowana, O. Franciszek zachorował i zmarł w 2009 r. To osłabiło i moje zaangażowanie w tę dziedzinie.

Po kilku latach powróciłem jednak do tej sprawy. Dokończyłem opracowanie przeglądu, przejrzałem całość, opracowałem wprowadzenie, w tym biografię Śmigleckiego oraz podsumowanie i wnioski końcowe. Przygotowałem też antologię. Wynik tej pracy przekazuję obecnie do użytku zainteresowanym, których – jak się okazuje – przybywa. I to nie tylko tych, którzy zajmują się *Logiką* Śmigleckiego – że tak powiem – profesjonalnie, ale i innych. Do pierwszych należą m.in. Tomasz Pawlikowski, Bogdan Lisiak, Bogusław Paż, Justyna Głowala, no i niżej podpisany.

Dr hab. Tomasz Pawlikowski, prof. Wyższej Szkoły Edukacji Zdrowotnej i Nauk Społecznych w Łodzi, zapoznał się z niniejszym opracowaniem przed oddaniem go do druku i przekazał mi swoje uwagi i sugestie, za które mu bardzo dziękuję!

A teraz niech mi będzie wolno poświęcić trochę uwagi memu współpracownikowi w tym przedsięwzięciu, Ojcu Franciszkowi Bargielowi.

Franciszek Bargiel urodził się dnia 25 XI 1918 r. w Starej Wsi koło Krosna. Do zakonu jezuitów wstąpił 1935 r. Studia filozoficzne i teologiczne odbywał w warunkach wojennych we Lwowie, Nowym Sączu i Starej Wsi, gdzie w 1946 r. przyjął święcenia. Od 1949 r. studiował filozofię na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie w sekcji filozoficznej Wydziału Teologicznego, gdzie uzyskał magisterium na podstawie rozprawy *Opatrzność Boża a zło w świecie według św. Augustyna i Tomasza z Akwinu* (Kraków 1951).

W latach 1949-1965 O. Bargiel wykładał metafizykę ogólną (ontologię) na Wydziale Filozoficznym Towarzystwa Jezusowego w Krakowie, a w r. 1964/65 był jego dziekanem. Wykłady filozofii u jezuitów były wówczas po łacinie, więc i on w tym języku wykładał i opublikował podręcznik *Ontologia* (1959). Ja też należę do jego uczniów.

W 1965 r. przeszedł do duszpasterstwa, ale znaczną część swego czasu poświęcał na pracę naukowo-pisarską. Począwszy od lat siedemdziesiątych O. Franciszek badał dzieje filozofii jezuitów w dawnej Polsce i z tego zakresu opublikował wnikliwe monografie dziewięciu wybitniejszych filozofów. W formie książkowej ukazały się: *Stanisław Szadurski SJ (1726-1789), przedstawiciel współczesnionej filozofii scholastycznej*, Kraków 1978; *Wojciech Tylkowski SJ i jego „Philosophia curiosa” z 1669 r.* (Kraków 1986); *Tomasz Młodzianowski SJ (1622-1686) jako filozof z kręgu myśli suarezjańskiej* (Kraków 1987) oraz broszura *Kazimierz Ostrowski SJ (1669-1732)*, Kraków 1990.

W formie artykułów opracował zwięzłe monografie Adama Krasnodębskiego, Jana Morawskiego, Jerzego Gengella, Benedykta Dobszewicza i Eliasza Downarowicza. Publikował także prace religijno-duszpasterskie. Łącznie jego bibliografia liczy ponad 100 pozycji, w tym kilka artykułów w języku łacińskim, opublikowanych w czasopiśmie „Forum Philosophicum”.

W 1989 r. O. Bargiel uzyskał doktorat w dziedzinie filozofii, którego byłem promotorem. Tytuł rozprawy: *Problem ateizmu i nieśmiertelności duszy ludzkiej w pracach Jerzego Gengella SJ (1657-1727)*. Ostatnie kilka lat przed śmiercią zajmował się Śmigleckim, opracowując niniejszy „przeгляд” jego *Logiki* i tłumacząc z łaciny na polski

jedną z dysputacji, która również została zamieszczona w tej publikacji. Zmarł 30 września 2009 r. w Starej Wsi.

O. Franciszek Bargieł przez swe niezwykle sumienne, dokładne i szczegółowe książki i artykuły przyczynił się w sposób znaczący do opracowania filozofii jezuitów w dawnej Polsce.

Kraków, 12 VIII 2016

Roman Darowski

Bibliografia

- Aduszkiewicz A., *Od scholastyki do ontologii*, Warszawa 1995; zob. zwłaszcza: *Problem różnicy między bytem myślnym a bytem realnym w Logice Marcina Śmigleckiego*, s. 56-62.
- Ashwort E. J., „Do Words Signify Ideas or Things”? *The Scholastic Sources of Locke’s Theory of Language*, „Journal of the History of Philosophy”, vol. XIX / July 1981 / Number 3, 299-326.
- Alegambe Ph., *Bibliotheca scriptorum Societatis Iesu*, Antverpiae 1643, s. 331.
- Barycz H., *Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1440-1600)*, Kraków 1938.
- Bayle P., *Dictionnaire historique et critique*, nouvelle édition, Paris 1820-1824 (reprint Genève 1969), t. XIII pp. 338-339.
- Bednarski S., *Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce*, Kraków 1933.
- Bibliografia literatury polskiej. Nowy Korbut. Piśmiennictwo staropolskie*, t. 3, Warszawa 1965, s. 325-327.
- Biedrzycka A., Darowski R., *Śmiglecki Marcin, Polski Słownik Biograficzny*, Kraków 2016.
- Borzyszkowski M., *Koncepcja bytu w metafizyce Suáreza*, „Studia Warmińskie”, t. 1 (1964) s. 393-407.
- Blum P. R., *Studies in Early Modern Aristotelianism*, Leiden 2012.
- Colpo M., Trossarelli F., *Gesuiti (Filosofia e pedagogia dei)*, *Enciclopedia Filosofica*, seconda edizione, III, Firenze 1968, kol. 102-110.
- Czerkawski J., *Filozofia a oświecenie chrześcijańskie w Polsce*, „Roczniki Filozoficzne”, 27 (1979) z. 1, s. 259-265.
- Czerkawski J., *Filozofia polska do końca XVII wieku*, w: *Wkład Polaków do kultury świata*. Praca zbiorowa pod red. M. A. Krąpca, P. Tarasa, J. Turowskiego, Lublin 1976, s. 171-172.
- Czerkawski J., *Filozofia tomistyczna w Polsce w XVII wieku*, w: *Studia z dziejów myśli świętego Tomasza z Akwinu*. Praca zbiorowa pod red. S. Swieżawskiego, J. Czerkawskiego, Lublin 1978, s. 263-314.
- Czerkawski J., *Humanizm i scholastyka. Studia z dziejów kultury filozoficznej w Polsce w XVI i XVII wieku*, Lublin 1992.

- Czerkawski J., *Humanizm a filozofia scholastyczna*, „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”, 13 (1970) z. 2, s. 56-63.
- Czerkawski J., *Orientacje ideologiczne w Polsce w XVI wieku*, w: *Sztuka i ideologia Renesansu*, Warszawa 1975, s. 265-281.
- Czerkawski J., *Z dziejów metafizyki w Polsce w XVII w wieku*, „Roczniki Filozoficzne”, 24 (1976) z. 1, s. 51-61, 95-98.
- Darowski R., *Filozofia w szkołach jezuickich w Polsce w XVI wieku*, Kraków 1994.
- Darowski R., *Marcina Śmigleckiego SJ rękopiśmienne wykłady z logiki (Akademia Wileńska, r. 1586/87)*, „Studia Philosophiae Christianae”, 20 (1984) nr 1, s. 31-53.
- Darowski R., *Marcina Śmigleckiego traktat „O lichwie” (1596)*, „Rocznik Wydziału Filozoficznego Towarzystwa Jezusowego w Krakowie”, 1993-1994, Kraków 1994, s. 209-228.
- Darowski R., *La philosophie dans les collèges des Jésuites en Pologne au XVIe siècle*, „Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie”, Bd. 43: 1996, Heft 1/2, s. 154-170.
- Darowski R., *La philosophie des Jésuites en Pologne du XVIe au XVIIIe siècle. Essai de synthèse*, „Forum Philosophicum”, t. 2: 1997, s. 211-243.
- Darowski R., *Renaissance Latin Aristotle Commentaries Written by Jesuits in Poland: A Supplement to Lohr's «Latin Aristotle Commentaries»*, „Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie”, Bd. 40 (1993), Heft 1-2, s. 169-180.
- Darowski R., *Smiglecius Martinus (Marcin Śmiglecki), Encyclopedia of Renaissance Philosophy*, Editor: Marco Sgarbi, Springer (w druku).
- Darowski R., *Studia z filozofii jezuitów w Polsce w XVII i XVIII wieku*, Kraków 1998.
- Darowski R., *Studies in the Philosophy of the Jesuits in Poland in the 16th to 18th Centuries*, Cracow 1999.
- Darowski R., *Wkład Polaków do myśli filozoficznej na świecie*, w: *Wkład osiągnięć polskiej nauki i techniki do dziedzictwa światowego*, red. I. Stasiewicz-Jasiukowa, Kraków-Warszawa 2009, s. 257.
- Darowski R., *Polish Contributions to World Philosophy*, in: *The Contribution of Polish Science and Technology to World Heritage*, ed. by I. Stasiewicz-Jasiukowa, Kraków-Warszawa 2010, s. 263

- Dąbmska I., *Kilka uwag o Śmigleckim i jego Logice*, „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej”. Seria E, z. 5, 1973, s. 3-9; od s. 10-27 fragmenty *Logiki* w przekładzie polskim S. Kazikowskiego.
- Dizionario di filosofia*, Firenze 1976.
- Domański J., Ogonowski Z., Szczucki L., *Zarys dziejów filozofii w Polsce, wieki XIII-XVII*, Warszawa 1989, s. 357.
- Drzymała K., *Ks. Marcin Śmiglecki T.J.*, Kraków 1981. – Rozdział X: *Logika dziełem życia* (s. 83-93) opracował Ludwik Nowak.
- Drzymała K., *Marcin Śmiglecki TJ (1563-1618)*, „Studia Historyczne”, 21 (1978) z. 1 (80) s. 25-43.
- Drzymała K., *Polemika Marcina Śmigleckiego z braćmi polskimi, zwanymi arianami, o bóstwie Chrystusa*, „Studia Historyczne”, r. 27: 1984 s. 3-20.
- Drzymała K., *Śmiglecki Marcin, Diccionario histórico de la Compañía de Jesús*, Roma-Madрид 2001, t. IV, s. 3591.
- Drzymała K., *Traktat Marcina Śmigleckiego „O lichwie ...” w świetle nauki teologicznej na tle stosunków społeczno-ekonomicznych w Europie i w Polsce przedrozbiorowej*, w: *Studia i materiały*, Rzym 1973, s. 143-172.
- Enciclopedia universal ilustrada europeo-americana*, t. 56, Madrid [1927], s. 1033.
- Enciclopedia Filosofica, seconda edizione*, t. 1-6, Firenze 1968-1969, t. 5, kol. 1430 (T. Ślipko).
- Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy, 1564-1995*, Kraków 2004.
- Estreicher K. (i S.), *Bibliografia polska*, t. 8-34, Kraków 1882-1951; t. XXVIII, s. 304-316 Śmiglecki Marcin).
- Ferrater Mora J., *Suárez et la philosophie moderne*, „Revue de Métaphysique et de Morale”, 1963, nr 1, s. 57-69.
- Filosofija Vilniaus universitete 1579-1832*, oprac. R. Plečkaitis, Vilnius 1979, s. 28-29; na s. 30-36 fragmenty *Logiki* Śmigleckiego w przekładzie litewskim.
- Filozofia i myśl społeczna XVI wieku*. Wybrał, opracował, wstępem i przypisami opatrzył L. Szczucki, Warszawa 1978.
- Filozofia i myśl społeczna XVII wieku*. Cz. 1-2. Wybrał, opracował, wstępem i przypisami opatrzył Z. Ogonowski, Warszawa 1979.
- Filozofia w Polsce. Słownik pisarzy*, Wrocław 1971.

- Giacon C., *La Seconda Scolastica*, t. 1-3, Milano 1944-1950.
- Gil E. [editor], *El sistema educativo de la Compañía de Jesús*. La «Ratio studiorum», Madrid 1992.
- Gładczuk Cz., *Marcina Śmigleckiego byt myślny*, „Studia Teologiczne”, Białystok – Drohiczyn – Łomża, t. 4: 1984, s. 219-223.
- Głowala J., *Marcin Śmiglecki i prawda jako przedmiot logiki*. Komentarz do przekładu «Czy logika jest teoretyczna czy praktyczna?» Studia Semiotyczne, t. 27 (2010) s. 289-291.
- Grabmann M., *Die Disputationes Metaphysicae des Franz Suárez in ihrer methodischen Eigenart und Fortwirkung*, Innsbruck 1917.
- Grzebień L., *Podstawowa bibliografia do dziejów Towarzystwa Jezusowego w Polsce*, Kraków 2009, t. 2, 319-321, 415.
- Historia nauki polskiej*, pod red. B. Suchodolskiego, t. 6: *Dokumentacja bio-bibliograficzna. Indeks biograficzny t. 1 i 2*, oprac. L. Hajdukiewicz, Wrocław 1974.
- Hickman L., *Modern Theories of Higher Level Predicates*, München 1980.
- Hul O., *Elita władzy miasta Lwowa w XVI wieku*, „Res Historica”, t. 35: 2013 s. 57, 67.
- Jadacki J. J., *Stawni wilnianie. Filozofowie*, Wilno 1994.
- Jadacki J. J., *Wielkość Marcina Śmigleckiego* [w:] R. Karaś i E. Habowski [red.], *Antologia wileńska*, t. III: *Na rubieżach*, Warszawa 2000, s. 325-329.
- Jadacki J. et W., *Śmiglecki Marcin, Encyclopédie philosophique universelle*, vol. III, t. 1, Paris 1992, 1468-1469.
- Jonkus D., *Aristoteliškos mokslo ir jo objekto sampratos interpretacija Smigleckio „Logikoje”*, „Filosofija, Sociologija”, Vilnius 1996, nr 1, s. 11-18.
- Jonkus D., *Būties problema F. Suárezo „Metafizikos disputacijose” ir Smigleckio „Logikoje”*, „Problemos”, nr 50: Vilnius 1996, s. 5-19; Summary: *The Problem of Being in „Disputationes metaphysicae” of Suárez and „Logica” of M. Śmiglecki*, s. 163.
- Jonkus D., *Būties problema Martyno Smigleckio logikoje*, Vilnius 1998.
- Jonkus D., *Būties rūšys Martyno Smigleckio logikoje*, „Filosofija, Sociologija”, 1998, nr 3, s. 3-11; Summary: *Being’s genders in the Marty-nas Smiglecius logic*, s. 10-11.

- Jonkus D., *Esmės ir egzistavimo santykio problema F. Suarezo scholastinėje filosofijoje. Tomizmas: praeitis ir dabartis*, „Logos“, Vilnius 1999, s.104-113.
- Jonkus D., *Scholastinės filosofijos tipas ir jo transformacija XVII a. pradžioje Lietuvos Didžiojoje kunigaikštystėje* (remiantis Martyno Smigleckio „Logikos“ pavyzdžiu), Dailė, Acta Academiae Artium Vilnensis, Vilnius 2002, nr 24, s. 257-267.
- Jonkus D., *Проблема мысленного бытия в „Логике“ Мартина Смиглецкого. Современная логика: проблемы теории, истории и применения в науке*. Материалы V Общероссийской научной конференции, Санкт-Петербург 1999, s. 131-134.
- Koch L., *Jesuiten-Lexikon*, Paderborn 1934.
- Kojałowicz Wijuk W., *Miscellanea rerum ad statum ecclesiasticum in Magno Lituaniae Ducatu pertinentium*, Vilnae 1650, s. 123-124.
- Kotarbiński T., *La logique en Pologne*, Roma 1959, s. 6-7.
- Kwiatkowski F., *Historia filozofii w Polsce*, w: A. Stöckl, J. Weingärtner, *Historia filozofii w zarysie*. Przekład polski oprac. F. Kwiatkowski, wyd. 3, Kraków 1930, s. 547-622.
- Lenz M., *Lockes Sprachkonzeption*, Berlin-New York 2010 (wielokrotnie o Śmigleckim).
- Lietuvos filosofinės minties istorijos šaltiniai*, t. I: *Feodalizmo laikotarpis*, Vilnius 1980.
- Lipiński E., *Historia polskiej myśli społeczno-ekonomicznej do końca XVIII wieku*, Wrocław 1975, s. 136-149.
- Lipiński E., *Studia nad historią polskiej myśli ekonomicznej*, Warszawa 1956, s. 155-169.
- Lisiak B., *Filozofia szkolna Marcina Śmigleckiego* (w druku).
- Lisiak B., *Ontologia Marcina Śmigleckiego* (w druku).
- Lohr Ch. H., *Latin Aristotle Commentaries*. Vol. II: *Renaissance Authors*, Firenze 1988.
- Lukšaitė I., *Lietuvos publicistai valstiečių klausimu XVI a. pabaigoje–XVII a. pirmojoje pusėje* [Kwestia chłopska w publicystyce litewskiej pod koniec XVI i w pierwszej połowie XVII w.], Vilnius 1976, s. 44-45 oraz *passim*.
- Lundberg M., *Jesuitische Anthropologie und Erziehungslehre in der Frühzeit des Ordens (ca. 1540 – ca. 1650)*, Uppsala 1966.

- Majewski M., *Marcin Śmiglecki's Organon Logic*, „Organon”, 18/19 (1982/1983) s. 143-159.
- Manikowski A., *Śmiglecki Marcin*, w: *Encyklopedia historii gospodarczej Polski do 1945 roku*, Warszawa 1981, t. 2, s. 376.
- Mancosu P., *Philosophy of Mathematics and Mathematical Practice in the Seventeenth Century*, Oxford 1996.
- Marcin Śmiglecki (1564-1618)*, w: *Filozofia i myśl społeczna XVII wieku*, cz. 1, s. 621-622; cz. 2, s. 331-351: *O bycie myślącym* (przekład fragmentu *Logiki*, dokonany przez T. Włodarczyka, dysputacja I, kwestie I-III) oraz *passim*.
- Moréri L., *Le grand dictionnaire historique*, 18e édition, t. 8, Amsterdam 1740, s. 306-307.
- Natoński B., *Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna od XVI do XVIII wieku*, Kraków 2003 (zob. indeks).
- Natoński B., *Szkolnictwo jezuickie w dobie kontrreformacji*, w: *Wiek XVII – Kontrreformacja – Barok. Prace z historii kultury*. Pod red. J. Pelca, Wrocław 1970, s. 309-337.
- Nauczanie filozofii w Polsce w XV-XVIII wieku*. Zbiór studiów pod red. L. Szczuckiego, Wrocław 1978.
- Nowak L., *Gnozeologiczne poglądy Marcina Śmigleckiego*, w: *Z historii polskiej logiki*, s. 113-172.
- Nowak L., *Les idées gnoséologiques de Marcin Śmiglecki*, „Organon”, nr 16/17 (1980/82) s. 135-150.
- Nowak L., *Interpretacja arystotelesowskiej teorii nauki u Marcina Śmigleckiego (1564-1618)*, „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej”. Seria E, z. 6, 1977, s. 35-87.
- Nowak L., *Logika Marcina Śmigleckiego w opinii współczesnych i późniejszych*, „Ruch Filozoficzny”, 26 (1968) nr 3, s. 219-222.
- Nowak L., *Marcina Śmigleckiego metody uzyskiwania wiedzy naukowej*, „Ruch Filozoficzny”, 31 (1973) nr 2-4, s. 227-230.
- Nowak L., *Marcina Śmigleckiego teoria nauki*, „Studia Philosophiae Christianae”, 13 (1977) nr 2, s. 109-143; 14 (1978) nr 1, s. 49-88.
- [Nowak L.] *Martinus Smiglecius, Commentaria in Organum Aristotelis*. Edidit L. Nowak, t. 1-2, Warszawa 1987. – *Wstęp* [wydawcy], s. 15-20.
- Nuchelmans G., *Late-Scholastic and Humanist Theories of the Proposition*, Amsterdam 1980.

- Ogonowski Z., *Filozofia polityczna w Polsce XVII wieku i tradycje demokracji europejskiej*, Warszawa 1992.
- Ogonowski Z., *Filozofia szkolna w Polsce XVII wieku*, Warszawa 1985.
- Pawlikowski T., *Metafizyczne założenia koncepcji prawdy w Logice Marcina Śmigleckiego*, „Rocznik Filozoficzny Ignatianum”, t. XXI: 2015, z. 1, s. 7-28.
- Pawlikowski T., *Scholastyka wobec nowożytności. Logika Marcina Śmigleckiego*, tekst na CD w Bibliotece Naukowej Księży Jezuitów w Krakowie (ul. Kopernika 26) oraz w Archiwum Jezuitów w Krakowie (M. Rynek 8).
- Pawlikowski T., *Śmiglecki Marcin*, *Encyklopedia Filozofii Polskiej*, t. 2, Lublin 2011, s. 690-691.
- Pawlikowski T., *Śmiglecki Marcin*, *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, t. 9, Lublin 2008, s. 339-341.
- Paź B., *Transformacja metafizyki w ontologię. Studium historyczno-krytyczne*, Kraków 2016.
- Piechnik L., *Akademie i uczelnie jezuickie*, w: *Dzieje teologii katolickiej w Polsce*, t. 2, cz. 2, Lublin 1975, s. 51-101.
- Piechnik L., *Nowe elementy wniesione przez jezuitów do szkolnictwa polskiego w XVI wieku*, „Collectanea Theologica”, 46 (1976) fasc. I, s. 67-77.
- Piechnik L., *Początki Akademii Wileńskiej 1570-1599*, Rzym 1984 (*Dzieje Akademii Wileńskiej*, t. 1), s. 130, 151-152, 176-178, 183-184 oraz *passim*.
- Piechnik L., *Rozkwit Akademii Wileńskiej w latach 1600-1655*, Rzym 1983 (*Dzieje Akademii Wileńskiej*, t. 2).
- Piechnik L., *Szkoły jezuickie w Polsce w latach 1564-1773*, „Horyzonty Wiary”, 1990, z. 3, s. 69-79.
- Piechnik L., *Śmiglecki Marcin*, *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 4, s. 306-309.
- Piechnik L., *Związki kulturalne dawnej Akademii Wileńskiej z Zachodem w latach 1570-1773*, „Analecta Cracoviensia”, t. 19, 1987, s. 112-114.
- Plečkaitis R., *Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI–XVIII amžiais*, Vilnius 1975, s. 94-101, 473 oraz *passim*.
- Plečkaitis R., *Filosofija Vilniaus universitete 1579-1832*, Vilnius 1979.

- Plečkaitis R., *Filosofija*, w: *Vilniaus universiteto istorija 1579-1803*, Vilnius 1976, s. 108-124, 170-181.
- Plečkaitis R., *Początki logiki matematycznej w jezuickiej Akademii Wileńskiej*, w: *Jezuicka ars educandi*, Kraków 1995, s. 181-198.
- Plečkaitis R., *Šmigleckis Martynas*, w: *Lietuvos filosofinės minties istorijos šaltiniai*, t. 1, s. 280-283 oraz *passim*.
- Plečkaitis R., *Stopnie naukowe w dawnym Uniwersytecie Wileńskim*, w: *Studia z dziejów Uniwersytetu Wileńskiego 1579-1979*, Kraków 1979, s. 29-61; o Śmigleckim na s. 39.
- Polgár L., *Bibliographie sur l'histoire de la Compagnie de Jésus, 1901-1980*, Rome 1990, vol. 3/2, s. 233-234.
- Pyszka S., *Nauczanie filozofii moralnej w uniwersytetach i gimnazjach akademickich w Polsce i na Litwie od XV do XVIII wieku w świetle podręczników wykładowych*, Kraków 2011 (o Śmigleckim wielokrotnie; zob. indeks).
- Pyszka S., *Professori di Vilna in difesa dei diritti umani dei contadini negli anni dal 1607 al 1657*, Roma 1987.
- Rabikauskas P., *Šmiglecki M.*, *Encyclopedia Lituanica*, vol. 5, Boston 1976, s. 235-236.
- Rabikauskas P., *Šmiglecki Marcin*, *Lietuvių Enciklopedija*, t. 28, Boston 1963, s. 180-181.
- Risse W., *Die Logik der Neuzeit*, 1. Band, 1500-1640, Stuttgart 1964, s. 421-422.
- Roncaglia G., „*An relatio realis possit terminari ad non ens*”: una ‘*quaestio*’ di Martinus Smiglecius, S.J. (1564-1618), in: *Discussioni sul nulla tra Medioevo e Età moderna*, ed. Massimiliano Lenzi & Alfonso Maierù, Firenze 2009 (Lessico Intellettuale Europeo, 104), s. 211-226.
- Roncaglia G., *Smiglecius on „entia rationis”*, Vivarium, t. 33: 1995, s. 27-49.
- Schmitt C.B., Skinner Q. (eds.), *The Cambridge History of Renaissance Philosophy*, 1991.
- Signoriello N., *Lexicon peripateticum philosophico-theologicum*, Neapoli 1872.
- Slovník naučný*, t. 8, Praha 1870, s. 692.
- Skoczek J., *Dzieje lwowskiej szkoły katedralnej*, Lwów 1929, s. 209, 239, 243.

- Skoczyński J., Woleński J., *Historia filozofii polskiej*, Kraków 2010.
- Sommervogel C., *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, t. 1-10, Paris 1890-1909, o Śmigleckim w t. VII, kol. 1320-1327.
- Studia z dziejów Uniwersytetu Wileńskiego 1579-1979*, Kraków 1979.
- Szczucki L., *Aspekty myśli polskiej XVI wieku*, w: *Filozofia i myśli społeczna XVI wieku*, Warszawa 1978, s. 9-29.
- Вакуленко С., *Знакова природа мови за Марціном Смілецьким*, „Збірник Харківського історико-філологічного товариства”, т. 13, Харків 2009, s. 173-208.
- Villoslada García R., *Storia del Collegio Romano dal suo inizio (1551) alla soppressione della Compagnia di Gesù (1773)*, Roma 1954.
- Vilniaus universiteto istorija 1579-1803*, praca zbiorowa, Vilnius 1976, s. 114-115, 132-134 oraz *passim*.
- Voisé W., *The Career of a Polish Neo-Aristotelian: Smiglecius*, „Archives internationales d'histoire des sciences”, 29 (Wiesbaden 1979) nr 104, s. 23-27.
- Voisé W., *Marcin Śmiglecki: Logika (1618), Zamość Oxford i perspektywy*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, 39: 1994, nr 3-4, s. 117-123.
- Warszawski J., *Polonica z rzymskiego Kodeksu Nowicjuszy Towarzystwa Jezusowego (1565-1586)*, Rzym 1955, s.14, 141-142, 181.
- Warszawski J., *Unicus universae Societatis Iesu vocationum liber autobiographicus Poloniae Provinciae proprius (1574-1580)*, Romae 1966.
- Wąsik W., *Historia filozofii polskiej*, t. 1: *Scholastyka, Renesans, Oświecenie*, Warszawa 1959.
- Wielka Encyklopedia Powszechna PWN*, t. 11, Warszawa 1968, s. 316.
- Wuellner B., *A Dictionary of Scholastic Philosophy*, Milwaukee 1966.
- Z historii polskiej logiki*. Praca zbiorowa pod red. W. Voisé i Z. Skubała-Tokarskiej, Wrocław 1981.

WPROWADZENIE

Podstawowe dane biograficzne Marcina Śmigleckiego

Marcin ŚMIGLECKI urodził się 11 XI 1563 r. we Lwowie. Był synem Wojciecha ze Śmigła zwanego Bakałarzem i prawdopodobnie Anny, córki Stanisława Wilczka. Naukę rozpoczął w szkole katedralnej we Lwowie. Najprawdopodobniej w r. 1579 wraz z bratem Mikołajem wyjechał na koszt kanclerza koronnego Jana Zamoyskiego do kolegium jezuitów w Pułtusku. Podobno pod wpływem kazań Marcina Laterny SJ bracia postanowili obrać stan duchowny i latem 1580 r. udali się – również na koszt Zamoyskiego, przygotowującego wykładowców dla planowanej w Zamościu akademii – na dalszą naukę do Rzymu. Zamieszkali w prowadzonym przez jezuitów Seminarium Rzymskim i początkowo uczęszczali na wykłady retoryki do Kolegium Rzymskiego. Dnia 3 X 1581 r. Marcin wstąpił do zakonu jezuitów; wywołało to niezadowolenie Zamoyskiego, który usiłował skłonić go do opuszczenia nowicjatu. Po rocznym nowicjacie w domu przy kościele św. Andrzeja na Kwirynale odbył Śmiglecki w latach 1582-1584 studia filozoficzne w Kolegium Rzymskim. W latach 1584-1586 studiował w Kolegium Rzymskim teologię, gdzie jego profesorami byli m.in. Francisco Suárez i Roberto Bellarmino; materiał przewidziany na cztery lata opanował w ciągu dwóch lat.

Brat Marcina Mikołaj przez pewien czas studiował teologię w Kolegium Rzymskim. Wyświęcony na księdza, wrócił w lecie 1584 r. do Polski wraz z kardynałem Andrzejem Batorym i wstąpił na służbę hetmana Zamoyskiego¹.

W r. 1586 władze zakonne wezwały Śmigleckiego do Wilna na wykładowcę filozofii w założonej w r. 1579 Akademii. Wszedł też w skład komisji polskiej prowincji jezuitów, działającej od października 1586 do stycznia 1587, która opiniowała projekt *Ratio studiorum*; zajmował się zwłaszcza sprawami związanymi z nauczaniem filozofii. Od września 1586 r. prowadził w Akademii Wileńskiej pełny, tj. trzyletni kurs filozofii – skutek dwukrotnej zarazy w r. 1588 i 1589 zakończony

1 S. Łempicki, *Mecenat wielkiego kanclerza. Studia o Janie Zamoyskim*, Warszawa 1980, s. 116.

dopiero na początku r. 1590. Z pierwszego roku jego pracy dydaktycznej (1586/7) zachowały się notatki (dyktaty) z wykładów logiki, spisane przez studenta Stanisława Bedońskiego: *Commentaria in Organum Aristotelis sub [...] Martino Smigleccio [...] scripta [...]* (Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, rękopis 147; wydał drukiem Ludwik Nowak, *Commentaria in Organum Aristotelis*, Warszawa 1987, t. I-II).

Działalność dydaktyczną Śmigleckiego pochlebnie ocenił w grudniu 1586 r. prowincjał Jan Paweł Campana, uznając, że uczy on filozofii «z chlubą i przy wielkiej liczbie słuchaczy». Prosił też generała zakonu o zgodę na promowanie go na magistra filozofii.

Prawdopodobnie w r. 1587 lub 1588 przyjął Śmiglecki święcenia. Wiosną 1590 rozpoczął w Akademii Wileńskiej drugi kurs filozofii, ale z powodu śmierci dwóch profesorów teologii dogmatycznej (byli to: A. Faunt i A. Arias) w r. 1591 został wyznaczony wraz z Leonardem Krakerem na profesora teologii, natomiast rozpoczęty przez niego kurs filozofii kontynuował Hiszpan Michael Ortiz; zajęcia z teologii prowadził Śmiglecki do r. 1600. Po otrzymaniu 25 V 1591 r. zgody generała zakonu Klaudiusza Aquavivy uzyskał tegoż roku promocję na magistra sztuk i filozofii.

W styczniu 1594 r. Śmiglecki wyjechał do Nowogródka, gdzie w dniach 24-25 stycznia przeprowadził w obecności deputatów Trybunału Litewskiego dysputę z ministrem ariańskim Janem Licyniuszem Namysłowskim na temat przedwieczności Chrystusa. Jej streszczenie wydał pt. *Opisanie disputaciej nowogrodzkiej...* (Wilno 1594). Dysputy z innowiercami prowadził później wielokrotnie.

Dn. 24 IX 1594 r. uzyskał Śmiglecki promocję na doktora teologii; wkrótce potem został doradcą (konsultorem) rektora Fryderyka Bartscha, wicekanclerzem Akademii i prefektem studiów; tę ostatnią funkcję pełnił do r. 1596. W r. 1596 złożył uroczystą profesję czterech ślubów; 10 VIII 1597 uczestniczył po raz pierwszy w kongregacji prowincjalnej w Pułtusk. Pod koniec XVI w. był kanclerzem Akademii Wileńskiej.

Wydał też wtedy traktat ekonomiczno-etyczny *O lichwie i trzech przedniejszych kontraktach: wyderkowym, czynszowym i towarzystwa kupieckiego, nauka krótka* (wydany tego samego roku 1596 w Wilnie i Krakowie; łącznie kilkanaście wydań), uznając za usprawiedliwione (w przeciwieństwie do pożyczania pieniędzy na procent) kupno majątności na wyderka, nabycie czynszu i udział w spółce kupieckiej.

W latach 1600-1602 był rektorem kolegium jezuitów w Pułtusku; utworzył tam kurs filozoficzny dla świeckich i zorganizował studia zgodnie z wymogami ogłoszonej w r. 1599 *Ratio studiorum*. Przepisy te wdrażał również, będąc od 13 IX 1602 r. rektorem kolegium w Poznaniu.

Brał udział w kongregacjach prowincjalnych 12 VIII 1603 r. w Kaliszu, 16 VII 1606 r. w Wilnie i 4 VI 1607 r. w Jarosławiu; na tej ostatniej został obrany – wraz z Pawłem Bokszą – delegatem jezuitów prowincji polskiej na VI kongregację generalną (kapitułę) jezuitów w Rzymie. W czerwcu 1607 r. został rektorem kolegium w Kaliszu; po krótkim pobycie w tym mieście wyznaczył na swego zastępcę Jana Wielewickiego i wyjechał do Krakowa, gdzie wydał rozszerzoną wersję pracy *O lichwie...* (pod nieco zmienionym tytułem *O lichwie i wyderkach, czynszach, wspólnych zarobkach, najmach, arendach i samokupstwie krótka nauka*, Kraków 1607 i 1613). W dodanym rozdziale *O powinnościach kmiecznych w Polsce i w Litwie* postulował podporządkowanie stosunków między szlachtą a chłopami sprawiedliwym prawom i kontroli ze strony państwa. Żądał ograniczenia zbyt dużej pańszczyzny. Broniąc wolności osobistej chłopów, domagał się, by mogli się wykupić i przenosić na inne miejsca.

Dnia 4 XII 1607 r. wyruszył z Bokszą i prowincjałem Deciussem Striverim do Rzymu. W lutym i marcu 1608 r. uczestniczył tam w kongregacji generalnej.

Po powrocie do kraju w czerwcu 1608 r. i krótkim pobycie w Krakowie Śmiglecki ponownie objął urząd rektora kolegium kaliskiego. W marcu 1609 r. opuścił Kalisz, obejmując urząd przełożonego (prepozyta) Domu Profesów przy kościele św. Barbary w Krakowie. Dom ten jego staraniem odrestaurowano i rozbudowano, przyłączając do niego nabyte wcześniej kamienice, a w kościele wybudowano trzy krypty oraz wyłożono ołtarz główny. Śmiglecki doprowadził do zwołania w Domu Profesów kongregacji prowincjalnej w dniach 1-9 VIII 1611 r., na której przedłożył wniosek o zwrócenie się do generała zakonu z prośbą o ograniczenie do trzech dni w tygodniu pracy pańszczyźnianej w dobrach jezuitów, aby «dać dobry przykład szlachcie», ale uczestnicy kongregacji nie przyjęli tej propozycji.

Z Krakowa Śmiglecki wrócił w r. 1611 do Kalisza, gdzie został prefektem studiów filozoficznych i teologicznych. Od 1613 do 7 VII 1618 r. był również konsultorem (doradcą) prowincjała Stanisława Gawrońskiego,

z którym w lipcu 1613 r. wyjechał na wizytację placówek jezuickich na Rusi. W dniach 31 VII – 6 VIII 1614 r. uczestniczył w kongregacji prowincjalnej w Jarosławiu, a w dniach 1-8 VIII 1615 r. – w kongregacji w Lublinie, na której wybrano go (obok Mikołaja Łęczyckiego) delegatem na kongregację generalną w Rzymie. Jesienią 1615 r. wyjechał do Rzymu, gdzie uczestniczył w VII kongregacji generalnej, na której po śmierci generała Klaudiusza Aquavivy († 31 I 1515) nowym generałem jezuitów został wybrany dnia 15 XI 1615 r. Mucjusz Vitelleschi.

Z Rzymu Śmiglecki udał się do Nieświeża na wezwanie umierającego wojewody wileńskiego Mikołaja Radziwiłła «Sierotki». Po jego pogrzebie (9 IV 1616) wrócił do Kalisza, gdzie zajął się głównie pracą pisarską. Gawroński wyznaczył mu do pomocy pisarzy, ks. Jakuba Kalińskiego (1615) i ks. Mikołaja z Rawy (1617), a 24 VI 1616 r. udzielił w Kaliszu ostatecznej aprobaty na druk *Logiki*. Praca, zadedykowana 15 VIII tegoż roku staroście knyszyńskiemu Tomaszowi Zamoyowskiemu, ukazała się w r. 1618 w Ingolstadzie.

Śmiglecki po kilkumiesięcznej chorobie zmarł 26 VII 1618 r. w Kaliszu. Został pochowany w podziemiach kościoła jezuitów. Podczas porządkowania grobów zakonnych w 1657 r. jego szczątki złożono w osobnej urnie, na której wypisano alfabet jako symbol jego uczoności. Po przekazaniu w r. 1798 kościoła pojezuickiego protestantom, urnę przeniesiono do krypty w kolegiacie św. Józefa. W krypcie tej pod koniec lat sześćdziesiątych XX w. urządzono kaplicę Męczeństwa i Wdzięczności, a szczątki jezuitów przeniesiono do zbiorowej mogiły na cmentarzu Tynieckim w Kaliszu².

W ciągu swego życia Śmiglecki wiele publikował; wydał również kilka prac teologiczno-polemicznych po polsku i po łacinie, zwłaszcza w czasie pobytu w Wilnie i Krakowie.

Z jego obfitej twórczości największe zainteresowanie w Rzeczypospolitej budziła rozprawa *O lichwie*, kilkakrotnie wznawiana za życia i po jego śmierci.

Dziełem życia i zwieńczeniem pracy pisarskiej Śmigleckiego była *Logica [...] selectis disputationibus & quaestionibus illustrata [...] in qua quicquid in Aristotelico Organo vel cognitu necessarium, vel obscuritate*

2 Dalsze szczegóły biograficzne oraz wskazówki bibliograficzne zawiera wydane w *Polskim Słowniku Biograficznym* hasło *Śmiglecki*.